

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 11/2005 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2004

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä huhtikuuta 2005 lähettäessään hallituksen kertomuksen vuodelta 2004 (K 3/2005 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan samalla määrännyt, että maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Kirsti Huovinen, ylitarkastaja Esko Leinonen, ylitarkastaja Juha Mantila, ylitarkastaja Hannu Porkola ja metsäneuvos Liisa Saarenmaa, maa- ja metsätalousministeriö
- hallitusneuvos Hannu Karjalainen, ympäristöministeriö.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Maa- ja metsätalousvaliokunta rajaa lausunnon kertomuksen eräiden lausumien käsittelemiseen.

Yksityiskohtaiset kannanotot

Kotieläintuotannon edellytykset

(HE 145/1994 vp, maa- ja metsätalousvaliokunta)

1) Eduskunta edellytti 18.11.1994, että maidontuotantoa koskevien kiintiöiden määräytymisen perusteista ja muista elinkeinonharjoittajien tuotanto-oikeuksiin olennaisesti vaikuttavista seikoista säädetään jäsenyystilanteessa lain tasolla.

2) Eduskunta edellytti, että tukiehdoilla ja vastaavilla toimenpiteillä huolehditaan siitä, että siirtymävaihe sika- ja siipikarjatalouden aloilla tapahtuu hallitusti, tuotannon rakennetta paran-

taen, ja että kokonaistuotannon määrä ei nykyisestäään kasva.

Valiokunnan kannanotto

1—2) Kertomuksesta ilmenevistä syistä ja ottaen huomioon sen, että hallituksen maatalouspoliittinen selonteko on tulossa eduskunnan käsitteilyyn tänä vuonna, jolloin maa- ja metsätalousvaliokunnalle tulee tilaisuus ottaa kantaa lausumissa kosketeltuihin asioihin, valiokunta katsoo, että lausumat voidaan poistaa.

Maatalouden tukijärjestelmät

(HE 148/1994 vp, maa- ja metsätalousvaliokunta)

1) Eduskunta edellytti 22.11.1994, että tukijärjestelmiä valmisteltaessa ja niistä päätettäessä huomiota kiinnitetään erityisesti seuraaviin seikkoihin: 1) tukijärjestelmien tulee mahdollis-

taa maa- ja puutarhatalouden rakennekehitys, 2) järjestelmien tulee antaa edellytykset tuotannon ja jalostuksen säilymiseen nykyisillä tuotantoalueilla. Ne eivät kuitenkaan saa rohkaista tuotannon siirtymiseen epäedullisille alueille. Erikoiskasvien tuotantomahdollisuudet on turvattava neuvottelutuloksen antamassa laajuudessa, 3) järjestelmien tulee tukea yrittäjäsuintautunutta toimintaa ja niissä tulee mahdollisuuksien mukaan välttää yritystoimintaa passivoivia tukimuotoja, 4) tukijärjestelyitä ei pidä nähdä ainoastaan selviytymistukena, vaan niiden avulla Suomen maa- ja puutarhatalous on pyrittävä saamaan tehokkaaksi ja kilpailukykyiseksi niin, että sillä pitkällä aikavälillä on mahdollisuus menestyä EU-jäsenyydessä ja muussa kansainvälisessä kilpailussa.

2) Eduskunta edellytti, että peruselintarvikkeiden tuotannossa tulee vastaisuudessa olla tavoitteena pääasiallinen omavaraisuus. Hallituksen tulee tarkoin seurata maa- ja puutarhatalouden sopeutumista jäsenyyteen ja tarvittaessa aloittaa neuvottelut EU-järjestelmässä. Eduskunta edellytti lisäksi, että eduskunta kytketään jatkossa tiiviisti kansallisia tukia ja niiden muuttamista koskevaan valmisteluun.

Valiokunnan kannanotto

1—2) Eduskunta on käsitellessään hallituksen esitystä laiksi tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta (HE 17/2005 vp) edellyttänyt muun ohella, että hallitus seuraa uudistuksen tilakohaisia, alueellisia ja tuotantosuuntaakohtaisia vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin epäkohtien poistamiseksi kansallisin toimin, jotta tukimenetykset eivät johda tilanteisiin, joissa tilojen toimeentulo ja kehittäminen vaarantuvat, ja että elintarvikeomavaraisuuden ja teollisuuden kotimaisen raaka-aineen saannin turvaaminen on jatkossakin keskeinen tavoite hallituksen maamme maa- ja elintarviketaloutta koskevassa päätöksenteossa. Ottaen lisäksi huomioon kertomuksesta ilmenevät syyt ja sen, että hallituksen maatalouspoliittinen selonteko on tulossa eduskunnan käsittelyyn tänä vuonna, jolloin maa- ja metsätalousvaliokunnalle tulee tilaisuus ottaa uudelleen kantaa lausumissa kosketeltuihin

asioihin, valiokunta katsoo, että lausumat voidaan poistaa.

Elintarvikehygienian valvonta

(HE 10/1999 vp, maa- ja metsätalousvaliokunta)

Eduskunta edellytti 18.6.1999 hallituksen huolehtivan siitä, että toisaalta eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen aluelaboratorioiden sekä toisaalta kuntatason voimavarat ja kunnallisten laboratorioiden toimintaedellytykset elintarvikehygienian valvonnassa turvataan tasapuolisesti koko maassa.

Valiokunnan kannanotto

Valiokunnassa on parhaillaan käsiteltävänä hallituksen esitys elintarvikelaiksi sekä laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta (HE 53/2005 vp). Asian käsittelyn yhteydessä valiokunnalla on tilaisuus ottaa uudelleen kantaa lausumassa esille tuotuihin asioihin. Valiokunta katsoo, että lausuma voidaan poistaa.

Maan hankinnan tuki sekä luopumistuki

(HE 131/1999 vp, maa- ja metsätalousvaliokunta)

1) Eduskunta edellytti 7.12.1999, että nuorten viljelijöiden asemaa maatalon hankinnan yhteydessä sekä lisäämään hankintaa myyntikauppojen perusteella helpotetaan luovutusten yhteydessä siten, että nuorten viljelijöiden aloitustuen avustusosuuden enimmäismäärää nostetaan nykyisestä 70 000 markasta 130 000 markkaan, nuorille viljelijöille maatalon hankintaan myönnettävän valtion- tai korkotukilainan enimmäismäärä nostetaan nykyisestä 250 000 markasta 500 000 markkaan, vuotuisesta korkotukilainavaltuudesta osoitetaan lisäämään ostojen rahoittamiseen vähintään 250 miljoonaa markkaa, nuorille viljelijöille lisäämään hankintaan myönnettävien korkotukilainojen lyhennykset aloitetaan vasta kahden vuoden kuluttua lainan nostamisesta ja hallitus antaa eduskunnalle ensi tilassa esityksen maaseutuelinkeinojen rahoituslain 21 §:n 4 momentin muuttamisesta siten, että luodaan menettely, jolla voidaan riittävän tehokkaasti

vaikuttaa maan hintakehitykseen maatalousmaan osalta maanostoa rahoitettaessa.

2) Eduskunta edellytti, että hallitus luo mahdollisimman pian järjestelyn, jolla valtio ostaa tilapäiseksi tarkoitettuun hallintaansa peltomääräaloja luopumistukeen oikeutetuilta henkilöiltä, joilla ei ole ruokakunnassaan tilalle jatkajaa, ja joiden pelloille ei löydy vapailta markkinoilta ostajaa.

3) Lisäksi eduskunta edellytti, että vuoden 2001 valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä eduskunnalla on käytettävissään selvitys luopumistukijärjestelmän toteutumisesta ja erityisesti vuokrausmahdollisuuden poisjäännin vaikutuksista.

Valiokunnan kannanotto

1) Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että nuoren viljelijän aloitustuki on nostettu merkittävästi yli eduskunnan vuonna 1999 edellyttämän tason. Avustuksen määrä on tällä hetkellä 25 000—55 000 euroa ja korkotukilainan enimmäismäärä 150 000 euroa. Lainaan voi sisältyä korkotukea enintään 30 000 euroa. Nuoren viljelijän lisämaanostolainaa lyhennetään ensimmäisen kerran kahden vuoden kuluksi. Sen sijaan aloitustukeen liittyvää lainaa maan hankkimiseen lyhennetään jo vuoden kuluksi. Maanostolainoituksessa otettiin vuonna 2002 käyttöön lainoituskelpoiset alueelliset peltoalan enimmäishinnat (2 500—6 000 euroa). Viitaten edellä esitettyyn ja kertomuksessa todettuun valiokunta katsoo, että lausuma voidaan poistaa.

2) Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että valtion maanjärjestelytoiminta kohdistuu nykyisin pienimuotoisiin uusjakoihin. Luovutus TE-keskukselle ei ole luopumistukieläkkeen kannalta ollut mahdollinen luopumistapa vuodesta 2000 alkaen. Kaudella 1995—1999 vain kolme luopujaa myi peltonsa TE-keskukselle. Viitaten edellä esitettyyn ja kertomuksessa todettuun valiokunta katsoo, että lausuma voidaan poistaa.

3) Hallituksen kertomuksesta käy ilmi, että lausumassa tarkoitettu selvitys on toimitettu

eduskunnalle joulukuussa 2000. Valiokunnalle nyt toimitetussa selvityksessä on lisäksi todettu, että peltojen vuokraus lisämaaksi palautettiin luopumistavaksi vuonna 2004. Henkilöt, jotka valitsevat tämän luopumistavan, pääsevät luopumistukieläkkeelle aikaisintaan 60-vuotiaana, kun ikäraja sukupolvenvaihdoksiin liittyvissä luovutuksissa on 56 vuotta ja lisämaaksi myytessä 57 vuotta. Valiokunnalle on myös toimitettu uusi selvitys luopumistukeen oikeuttaneiden luovutusten vuotuisista määristä luopumistavan mukaan jaoteltuina. Valiokunta katsoo, että lausuma voidaan poistaa.

Rehulain seuranta

(HE 4/2001 vp, maa- ja metsätalousvaliokunta)

Eduskunta edellytti 27.2.2001, että hallitus seuraa lain valtakunnallisia, alueellisia sekä tila- ja tuotantosuuntaakohtaisia vaikutuksia ottaen erityisesti huomioon maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä esitetyt näkökohdat ja että maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan vuosittain valtiopäivien avajaisiin mennessä selvitys seurannan havainnoista ja suoritetuista toimenpiteistä.

Valiokunnan kannanotto

Kertomuksesta käy ilmi, että selvitys lain vaikutuksista on toimitettu eduskunnalle vuosina 2002—2003. Lain muutos ei ole selvitysten mukaan vaikuttanut rehualan yritysten lukumäärään tai yritysten alueelliseen jakautumiseen eikä aiheuttanut tila- tai tuotantokohtaisia muutoksia. Koska lain muutoksella ei ole ollut merkittäviä alueellisia vaikutuksia, maa- ja metsätalousministeriö ei ole katsonut aiheelliseksi ryhtyä tukipoliittisiin toimiin. Valiokunnalle nyt toimitetussa selvityksessä on lisäksi todettu, että neljän vuoden takaisen lainmuutoksen vaikutusten arviointi on vaikeasti toteutettavissa. Käytännössä on hankalaa erotella lainmuutoksen vaikutuksia muista maatalouden rakennekehitykseen vaikuttavista tekijöistä.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta katsoo, että lausuma voidaan poistaa.

Hukkakauran torjunnan tehostaminen

(HE 50/2001 vp, maa- ja metsätalousvaliokunta)

Eduskunta edellytti 10.12.2001 hukkakauran torjunnan tehostamiseksi, että valtion talousarvioesityksessä osoitetaan vuosittain riittävät varat niin hukkakauran valvontatoimenpiteisiin kuin hukkakauran torjunnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen ja että hukkakauran torjunnassa vallitsevasta tilanteesta maassamme toimitetaan vuosittain selvitys eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Valiokunnan kannanotto

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hukkakauran levinneisyys oli vuonna 2004 viljelijöiden tukilohkolomakkeella antaman ilmoituksen mukaan noin 290 000 hehtaaria. Kasvua edellisvuoteen verrattuna oli noin 10 000 hehtaaria. Kasvusta osa selittyy ilmoituskäytännön tehostamisella, mutta kasvuun sisältyy myös uusia esiintymiä. Voimakkaasti saastunut pinta-ala pieneni ja oli noin 5 700 hehtaaria. Maaseutuelinkeinoviranomaisten ilmoittamat tiedot on myös saatu koottua yhteen rekisteriin, ja ne osoittavat noin 311 000 hehtaarin kokonaisalaa, josta noin 13 000 hehtaaria on voimakkaasti saastunutta. Ensimmäisen vuoden hukkakaurattomuustarkastuksia on tehty noin 4 300 hehtaarin alalla. Tältä osin kasvua edellisvuoteen on 600 hehtaaria. Rekisteritiedoissa on näkyvissä, että hukkakauran saastuttamien peruslohkojen pinta-ala on suuri. Vaikeasti saastunut pinta-ala on sen sijaan suhteellisen alhainen ja torjuntasuunnitelmat kattavat jo hyvin tämä alan.

Valiokunta toteaa, että raskailla viranomais-toimenpiteillä, esimerkiksi tukileikkauksilla ja pakkotoimenpiteillä, voidaan vaikuttaa selviin laiminlyönteihin. Toisaalta myös torjuntasuunnitelmilla kyetään auttamaan tiloja, joilla hukkakauraongelma on vaikea. Torjuntasuunnitelmista saadut kokemukset ovatkin valiokunnan saaman selvityksen mukaan olleet hyviä. Valiokunta katsoo, että entistä voimakkaammalla tiedotuksella ja koulutuksella tulee pyrkiä estämään uusien alueiden saastumista ja pysäyttämään hukkakauran leviäminen tilalla alkuvaiheessa. Viljelijän omatoiminen torjunta lievissä tapauk-

sisssa on avainasemassa, jotta päästään nopeasti laajoihin hukkakaurattomuustarkastuksiin ja rekisterialan pienentymiseen.

Valiokunta katsoo, että lausuma on edelleen ajankohtainen ja että sitä ei tule poistaa.

Kananmunien merkintälaitteiden hankinta

(HE 209/2002 vp — EV 273/2002 vp, maa- ja metsätalousvaliokunta)

Eduskunta edellytti 10.2.2003, että parhailaan valmisteltavina olevissa maatilainvestointeja koskevissa kansallisissa säännöksissä mahdollistetaan avustusten ja korkotukilainojen myöntäminen tilapakkaamoiden kananmunien merkintälaitteiden hankintaan.

Valiokunnan kannanotto

Hallituksen kertomuksesta käy ilmi, että kananmunien merkintälaitteiden hankkimiseen oli vuonna 2003 mahdollista hakea korkotukilainaa. Tuolloin tukihakemuksia jätettiin kaksi. Neuvoston tietyistä munien kaupan pitämisen vaatimuksista annetun asetuksen (EY) N:o 1907/90 muuttamisesta antamaa asetusta (EY) N:o 5/2001, jossa säädetään kananmunien merkintämerkinnästä, on sovellettu vuoden 2004 alusta. Siten kananmunien merkintälaitteet on ollut tarpeen hankkia jo vuonna 2003. Valiokunnalle toimitetusta selvityksestä on myös käynyt ilmi, että markkinoille on tullut hinnaltaan kohtuullisia kananmunien merkintälaitteita.

Valiokunta katsoo, että lausuma voidaan poistaa.

Liito-oravan suojelu

(HE 73/2003 vp, LA 154/2003 vp — EV 52/2004 vp, maa- ja metsätalousvaliokunta)

3) Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan selkeän viranomaismenettelyn ohjeistamisesta liito-oravan suojeluun liittyvien kysymysten käsittelyyn siten, että tarvittavat viranomaispäätökset saadaan aikaan joutuisasti ja metsänomistajien tasavertainen kohtelu sekä liito-oravan asianmukainen suojelu turvaten.

Valiokunnan kannanotto

3) Valiokunnalle toimitetusta selvityksestä on käynyt ilmi, että ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön kesken pidettiin 31.1.2005 ohjeistamista koskeva neuvottelu. Neuvottelun tuloksena sovittiin, että ohjeistusta, joka liittyy liito-oravan suojelua koskeviin päätöksiin, täsmennetään nimenomaan alueellisten ympäristökeskusten suuntaan. Täydentävä ohjeistus on toimitettu sähköpostitse ympäristökeskuksille. Lain muutosten tultua 1.7.2004 voimaan ympäristöministeriössä laadittiin myös alustava malli luonnonsuojelulain 72 a §:n mukaisesta rajauspäätöksestä. Rajauspäätöksiä on käytännössä tehty vajaan vuoden ajan. Päätösten asiasisältö ja muoto ovat melko yhtenäisiä. Tällä on pyritty varsinkin metsänomistajien tasavertaisen kohtelun toteuttamiseen.

Selvityksessä on myös todettu, että ympäristöministeriö asetti 26.10.2004 ns. ympäristöhallinnon laatujärjestelmien kehittämissuunnitelman. Eräs ryhmistä käsittelee EU:n luontodirektiivin liitteen IV (a) lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelua. Tähän liittyy muun ohella ao. hankkeen prosessikuvausten ja toimintaohjeiden tuottaminen. Työryhmä laatii muun ohella parannetut mallit sekä luonnonsuojelulain 72 a §:n mukaisesta päätöksestä että päätöstä edeltävää maastokäyntiä koskevasta muistios- ta, jolla liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspai- kan sijainti ja siihen liittyvä metsänkäsittely määritellään. Aikataulun suhteen päätöksen val- mistelussa tähdätään 30 vuorokauden määräai- kaan. Toimenpiteillä pyritään erityisesti alueel- listen erojen yhdenmukaistamiseen.

Valiokunnalle toimitetusta selvityksestä käy myös ilmi, että Euroopan komission ja jäsenval- tioiden kesken on valmisteltu luontodirektiivin 12 artiklan tulkintaohjetta. Artikla koskee muun ohella direktiivin liitteen IV (a) lajien, kuten lii-

to-oravan, lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelua. Tulkintaohjeen antaa komissio, ja se valmistunee kuluvan vuoden lopussa tai ensi vuoden alussa.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että toimia liito-oravan suojeluun liittyvän ohjeistuksen täs- mentämiseksi ja selkeyttämiseksi jatketaan sit- ten, että säännösten soveltaminen muodostuu yhtenäiseksi koko maassa. Valiokunta katsoo, että lausuma on edelleen ajankohtainen ja ettei sitä tule poistaa.

Yhteenveto

Valiokunta toteaa, että kertomuksesta voidaan poistaa seuraavat lausumat:

— Kotieläntuotannon edellytykset (HE 145/1994 vp, maa- ja metsätalousvaliokunta); molemmat lausumat.

— Maatalouden tukijärjestelmät (HE 148/1994 vp, maa- ja metsätalousvaliokunta); molemmat lausumat.

— Elintarvikehygienian valvonta (HE 10/1999 vp, maa- ja metsätalousvaliokunta); lausuma.

— Maan hankinnan tuki sekä luopumistuki (HE 131/1999 vp, maa- ja metsätalousvaliokun- ta); kaikki lausumat.

— Rehulain seuranta (HE 4/2001 vp, maa- ja metsätalousvaliokunta); lausuma.

— Kananmunien merkintälaitteiden hankin- ta (HE 209/2002 vp, maa- ja metsätalousvalio- kunta); lausuma.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta esittää perustuslakivaliokunnalle,

että perustuslakivaliokunta mietin- töään laatiessaan ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

MmVL 11/2005 vp — K 3/2005 vp

Helsingissä 30 päivänä syyskuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Sirkka-Liisa Anttila /kesk	Lauri Kähkönen /sd
vpj.	Harry Wallin /sd	Esa Lahtela /sd
jäs.	Nils-Anders Granvik /r	Minna Lintonen /sd
	Pertti Hemmilä /kok	Erkki Pulliainen /vihr
	Matti Kauppila /vas	Lasse Virén /kok (osittain)
	Katri Komi /kesk	vjäs. Klaus Pentti /kesk.
	Risto Kuisma /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.